

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

тема:

**ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ «КВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ»
ЗА ТВОРЧІСТЮ КАТЕРИНИ БІЛОКУР У ЗМІШАНІЙ ТЕКСТИЛЬНІЙ
ТЕХНІЦІ**

Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

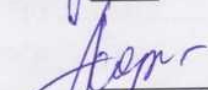
Спеціалізація «Художній текстиль»

Освітня програма «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво»

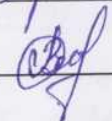
КвРДМ.022067.22.02.ПЗ

Виконала студентка 3 курсу гр. ДМ-3с-20-1 Олександра ГОЛОВЧЕНКО

Керівник: канд. пед. наук, доцент

 Лариса КОРНИЦЬКА

Нормоконтролер

 Оксана ПЯСТУК

До захисту допускаю:

В. о. завідувача кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

 Олена САМБОРСЬКА

« 12 » червня 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний
Кафедра технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
Освітня програма Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво
Спеціалізація Художній текстиль

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри ТМО/ОМ
Олена САМБОРСЬКА
01 лютого 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Головченко Олександра Олександрівна

Прізвище, ім'я, по-батькові студента

1. Тема роботи Декоративна композиція
"Квіти української землі" за творчістю ваймарської
керівник роботи Білокур у земляній технології техніки

Прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання

Корнишук Марія Анастолівна, канд. пед. н., доц.

Затверджено наказом ректора університету від 7 лютого 2025 р. № 23

2. Строк подання студентом роботи на кафедру 17.06 - 18.06.2025р.

3. Вихідні дані до роботи Творчість Катерини Білокур
земляна текстильна техніка

4. Зміст пояснювальної записки Вступ. І-й р. Застосування розвитку
мислення декорування тканин. Худ.-тех. ні реальності
декоративної розпису на тканині. II-й р. Удоско. та
худ. обґрунтування теми декоративної композиції
"Квіти української землі"; Хар-ка мал-в, інструментів та
технологічна послідовність виготовлення декор. ком-ції;
композиційна хар-ка виконаної декор. ком-ції; Фієновська
Тереза серед послідовності, Фольклор

5. Творча робота "Квіти української землі"
Назва художнього твору (виробу)

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Антиплагіат	Бердиченко І.І.		
Нормоконтроль	Галемук О.В.		

7. Дата видачі завдання 04.04.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	Вступ	28.04 - 08.05	викон.
2	1 розділ	05.05 - 16.05	викон.
3	2 розділ	19.05 - 26.05	викон.
4	Висновки, перелік посилань	24.05 - 28.05	викон.
5	Попередній захист	29.05 - 30.05	викон.
6	Перевірка на плагіат	02.06 - 04.06	викон.
7	Нормоконтроль	05.06 - 10.06	викон.
8	Рецензування	13.06 - 16.06	викон.
9	Захист	19.06 - 20.06.2025	викон.

Студент

Олександра ГОЛОВЧЕНКО

Підпис

Ім'я, прізвище

Керівник

Лариса КОРНИЦЬ

Підпис

Ім'я, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи: Декоративна композиція «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці

Автор: здобувачка 3-го курсу гр. ДМ-Зс-21-1 Олександра ГОЛОВЧЕНКО

Керівник: канд. пед. наук, доцент Лариса КОРНИЦЬКА

Обсяг пояснювальної записки: 54 с.; обсяг додатків: 3 с.

Ключові слова: декоративне мистецтво, декоративна композиція, батик, розпис по тканині, Катерини Білокур

Кваліфікаційна робота виконувалась з урахуванням особливостей базової в роботі техніки розпису по тканині для виконання декоративної композиції. Текстова частина складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання та додатків.

Перший розділ присвячений аналізу історичного розвитку традиційного мистецтва декорування тканин та художньо-технологічним особливостям декоративного розпису на тканині.

Другий розділ визначає художньо-композиційні та технологічно-матеріалознавчі особливості виконання декоративної композиції у змішаній текстильній техніці, що охоплює розкриття ідеї теми «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур; визначає матеріали, інструменти та калькуляцію витрат, технологічну послідовність виконання декоративної композиції та надає їй композиційну характеристику.

Зроблено висновки щодо мистецтва декорування тканин у сучасних творах мистецтва та значення творчої спадщини Катерини Білокур; підведено підсумки щодо поставленої на початку роботи мети та результативність поставлених завдань. Також, представлено перелік джерел посилання та додатки, в які винесено основний ілюстративний матеріал.

12.06.2025р.

Олександра ГОЛОВЧЕНКО

ЗМІСТ

Вступ	С. 6
1 Традиції та новаторство в декоративному мистецтві текстилю.....	9
1.1 Історія розвитку традиційного мистецтва декорування тканин	9
1.2 Художньо-технологічні особливості декоративного розпису на тканині	17
2 Художньо-композиційні та технолого-матеріалознавчі особливості виконання декоративної композиції «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці	25
2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування теми декоративної композиції «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур	25
2.2 Характеристика матеріалів, інструментів та калькуляція витрат щодо виконаної декоративної композиції «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці	32
2.3 Технологічна послідовність виготовлення декоративної композиції «Квіти української землі» у змішаній текстильній техніці	37
2.4 Композиційна характеристика та естетична оцінка виконаної декоративної композиції «Квіти української землі»	44
Висновки	46
Перелік джерел посилання	48
Додаток А Квітковий світ Катерини Білокур	50
Додаток Б Виконана декоративна композиція «Квіти української землі»	51
Додаток В Проект постеру декоративної композиції «квіти української землі» у змішаній текстильній техніці.....	52

ВСТУП

Українське декоративне мистецтво є унікальним пластом культури, де народні мотиви відображають не лише естетичні уподобання, а й глибоку символіку, пов'язану з природою, життям та національною ідентичністю. У центрі цього мистецтва – квіткові мотиви, які проходять крізь століття, переосмислюються в нових художніх формах, але завжди залишаються носіями краси та гармонії.

Однією з найбільш знакових всесвітньо відомих постатей, яка вплинула на розвиток національного стилю, є Катерина Білокур – художниця, яка піднесла декоративний розпис до рівня живописної поезії, втіливши у своїх творах не тільки колористичну майстерність, а й філософію народного мистецтва.

Декоративна композиція «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці є дослідженням, що поєднує художній експеримент із глибоким аналізом символічного значення квіткових форм у народному розписі. Основою для виконання практичної частини кваліфікаційної роботи стала техніка розпису на тканині, що дозволяє передати багатство кольору, виразність деталей і стилістичну витонченість мотивів. Розпис по тканині – це не просто засіб декорування, а спосіб відтворення традиційних елементів у нових матеріалах, що демонструє можливості адаптації народного мистецтва до сучасного контексту.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю збереження та осучаснення українського декоративного мистецтва, що є важливим елементом культурної спадщини. Квіткові мотиви, які використовуються в розписі, мають глибоку символіку, пов'язану з природою, життям та традиційним світосприйняттям українців. Вони не лише відображають естетичні уподобання, а й є носіями ідентичності, що формувалася століттями.

Сучасні художники активно використовують декоративні елементи народного мистецтва, інтегруючи їх у візуальні комунікації, текстильний дизайн, графічне мистецтво тощо. Це свідчить про значний інтерес до традиційних стилістичних форм, які зберігають свою актуальність навіть у цифровому мистецтві та дизайнерських практиках.

Отже, щоб мотиви не втрачали своєї глибини та значення, важливо досліджувати їх не тільки з позиції зовнішньої естетики, а й з погляду технологічних особливостей виконання, структурної організації та авторських інтерпретацій.

Об'єктом дослідження є художній текстиль як різновид декоративно-прикладного мистецтва.

Предметом дослідження є художньо-композиційні та технологічно-матеріалознавчі особливості виготовлення декоративної композиції «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні художньо-композиційних і технологічно-матеріалознавчих особливостей декоративної композиції «Квіти української землі» у змішаній текстильній техніці, її виготовленні відповідно до схарактеризованої технологічної послідовності та презентуванні на постері.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити історію розвитку техніки батик;
- охарактеризувати художньо-технологічні особливості виконання творів у техніці батик;
- обґрунтувати ідею та художньо-образний зміст теми декоративної композиції «Квіти української землі»;
- підібрати та охарактеризувати матеріали, виконати калькуляцію витрат на виготовлення декоративної композиції «Квіти української землі» у змішаній текстильній техніці;

- обґрунтувати технологічну послідовність виконання декоративної композиції «Квіти української землі» у змішаній текстильній техніці;
- охарактеризувати композиційні особливості виконаної декоративної композиції «Квіти української землі» у змішаній текстильній техніці, дати їй естетичну оцінку та виготовити постер.

1 ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО В ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ ТЕКСТИЛЮ

1.1 Історія розвитку традиційного мистецтва декорування тканини

Традиційне декоративне мистецтво України має глибоке історичне коріння, яке сягає дохристиянських часів, коли перші форми прикрашання предметів побуту, одягу, житла виконували не лише естетичну, а й сакральну функцію. Орнаменти, символи, кольори мали чітке значення і були покликані захищати, надавати сили, зберігати пам'ять про предків і природу.

Декорування стало одним із засобів збереження національної ідентичності, особливо в періоди поневолення і заборон, коли мистецтво, як форма самовираження, допомагало утримувати зв'язок зі своєю культурою.

З історичної точки зору, розвиток декоративного мистецтва тісно пов'язаний із традиційними ремеслами: ткацтвом, вишивкою, різьбленням по дереву, гончарством, писанкарством, декоративним розписом. Усі ці види народної творчості з часом набули високого рівня художньої стилізації, заснованої на узагальненні природних форм і глибокій символіці.

Найпоширенішими темами стали мотиви рослинності – зокрема квіти, як втілення краси, життя, рідної землі, родючості, жіночої енергії. Образ квітів поступово став ключовим у декоративному мистецтві, особливо в українському контексті, де любов до природи завжди була органічною складовою національного світогляду.

Із приходом християнства народне мистецтво почало поєднувати дохристиянську символіку з новими релігійними темами, утворюючи унікальний синкретичний стиль, у якому сакральне і земне зливалися у візерунках і зображеннях.

Пізніше, у XIX – XX століттях, інтерес до народного мистецтва зростає у середовищі професійних художників, які починають активно вивчати й осмислювати декоративні традиції як невід’ємну частину національного мистецького надбання.

На цьому тлі з’являються перші спроби адаптувати традиційні мотиви до нових технік і матеріалів. Саме так з’явився інтерес до текстильного розпису, зокрема батику, що має східне походження, але був адаптований українськими митцями через призму власної орнаментальної культури.

Батик – техніка розпису тканини з використанням резерву (зазвичай воску), який обмежує розтікання фарби й дозволяє створювати багатошарові, складні композиції. У контексті сучасного декоративного мистецтва батик став засобом для поєднання традиційної образності з інноваційними художніми засобами.

Особливого значення у XX столітті набула техніка холодного батику, що дозволяє поєднувати чіткість лінії з м’якими кольоровими переходами. Вона надає можливість працювати детально, як у графіці, і водночас створювати живописні ефекти. Техніка холодного батику, передбачає використання контурів, закріплювачів, а також елементів вільного розпису, що додає композиції пластичності, свободи й експресії.

І саме в цьому продовженні традиції українського розпису, в його оновленні – збереженні через трансформацію. Як і в творчості Катерини Білокур, яка, не маючи академічної освіти, створила унікальний авторський стиль на основі глибокого відчуття природи і народної символіки, в якій сучасне декоративне мистецтво шукає нової мови для розповіді про вічне – красу, квітучу землю, душу народу.

Історія батику має глибоке коріння і сягає кількох тисячоліть. Найдавніші згадки про цю техніку декорування тканини археологи знаходили в Індонезії, Єгипті та Китаї. Проте найбільш розвиненим і впізнаваним батик став саме на острові Ява, де він донині вважається національним мистецтвом і культурним надбанням.

Індонезійський батик має настільки важливе значення для місцевої культури, що у 2009 році ЮНЕСКО внесло його до списку нематеріальної культурної спадщини людства.

На Яві батик здавна мав не лише декоративну, а й символічну функцію. Кожен візерунок мав своє значення і міг бути пов'язаний з певним статусом у суспільстві, подіями життя або релігійними обрядами. Наприклад, деякі орнаменти дозволялося носити лише членам королівської родини.

Сам процес виготовлення батику теж вважався сакральним і супроводжувався дотриманням багатьох традицій. Декорування тканини – це не просто ремесло, а духовна практика, в якій поєднувалися майстерність і віра народу(див. рисунок 1.1.1).

Рисунок 1.1.1 – Індонезійський традиційний батик, 1900-1920 рр.

Поступово техніка поширилася за межі Індонезії, зокрема завдяки торгівельним і культурним зв'язкам з Індією, Китаєм, Персією та Близьким Сходом. У кожному регіоні батик зазнавав змін – адаптувався до місцевих традицій, стилістики, кольорової гами та символіки.

Наприклад, в Індії широко відома техніка розпису тканин під назвою «банджані» або «бандхані», що має спільні риси з вузликовим батиком.

У Китаї використовували складні рослинні барвники та детальні візерунки з міфологічними сюжетами.

У Європі батик з'явився порівняно пізно – приблизно в XVII – XVIII століттях, коли активізувалися торгові зв'язки з колоніальними територіями. Європейські митці були вражені яскравістю та довговічністю розписаних тканин, і техніка почала приживатися у художніх колах.

Особливої популярності батик набув у XX столітті, коли мистецькі течії модерну та ар-нуво звернули увагу на декоративні та орнаментальні форми, що дарував світ флори та фауни. Саме тоді з'явилися авторські варіації батику, а сама техніка почала активно викладатися у художніх школах та академіях.

У радянський період батик здобув популярність як одна з форм художнього текстилю, що дозволяла в умовах дефіциту матеріалів експериментувати з кольором і формою. У багатьох мистецьких училищах його викладали як частину навчальної програми, і з того часу в Україні сформувалася власна школа декоративного батику, яка поєднує етнічні мотиви з сучасним баченням образотворчого мистецтва.

Сьогодні історія батику продовжується у нових форматах: цифрові технології, синтетичні барвники та новітні тканини розширюють можливості митців. Проте головне залишається незмінним – батик, як і півтора століття тому, залишається простором для індивідуального висловлення, пошуку гармонії кольору та орнаменту, а також зв'язку між поколіннями через мистецтво.

Отже, батик – це давня техніка розпису тканин, яка поєднує в собі елементи живопису, графіки та декоративного мистецтва (див. рисунок 1.1.2).

Цей вид творчості бере свій початок у Південно-Східній Азії, зокрема на острові Ява в Індонезії, хоча подібні техніки існували й у Китаї, Індії та навіть у частині Африки. З часом батик поширився по всьому світу і став надзвичайно популярним серед митців та майстрів декоративно-прикладного мистецтва.

Рисунок 1.1.2 – Техніка «холодний батик»

Сутність батикую полягає в тому, що художник поетапно наносить на тканину малюнок за допомогою спеціальних резервувальних матеріалів (найчастіше воску) і барвників. Процес потребує терпіння та точності, адже кожен етап вимагає сушіння, фіксації та іноді повторного нанесення захисного шару. Ця послідовність дає змогу створювати багат шарові композиції з вишуканими переходами кольорів і складними деталями. Кінцевий результат завжди є унікальним, бо ручна праця не допускає повного дублювання навіть при повторенні одного й того ж візерунка.

У декоративному мистецтві батик посідає особливе місце завдяки поєднанню функціональності та естетики. Його використовують не лише для створення художніх панно, а й у дизайні одягу, аксесуарів, предметів інтер'єру. Візерунки, що створюються за допомогою батикую, можуть бути як традиційними, з етнічними мотивами, так і абсолютно сучасними, з абстрактними формами або авторськими сюжетами. Важливо зазначити, що техніка батикую дозволяє митцю працювати з кольором на інтуїтивному рівні, даючи простір для творчого експерименту.

Техніка батику, попри свою давню історію, не втрачає актуальності й сьогодні. Вона приваблює сучасних художників можливістю виразити себе у кольорі та фактурі, відчуті контакт з матеріалом, а також створити щось справді неповторне. Батик активно використовується в сучасному декоративному мистецтві, часто експонується на виставках, використовується в інтер'єрному дизайні, театральних костюмах, арт-об'єктах. Більше того, його включають у програми художніх навчальних закладів як важливий елемент вивчення декоративно-прикладного мистецтва.

Таким чином, батик є не лише технікою декорування тканини, а справжньою художньою мовою, що поєднує в собі глибоку традицію та сучасну творчість. Його значення в декоративному мистецтві важко переоцінити, адже він розкриває багатство кольору, ритму, стилістичних можливостей і, водночас, зберігає зв'язок з культурною спадщиною людства.

Отже, історія декоративного мистецтва, зокрема художнє декорування тканин – це не лише ретроспектива, а й жива, гнучка традиція, яка дозволяє художнику бути не лише виконавцем, а й творцем нової культури.

А використання різновидів батикових технік, таких як холодний чи гарячий батик, вузликівий та вільний розпис, стає сьогодні важливим у творчому процесі – засобом, через який можна говорити з глядачем мовою відчуттів, символів і кольору.

У середньовічну епоху декоративне мистецтво активно розвивалося у народних ремеслах, зокрема у ткацтві, різьбленні по дереву та розписі на побутових предметах. Народні майстри використовували кольорову гаму, що базувалася на природних фарбниках: жовті, червоні та зелені відтінки символізували родючість, тепло та життєву силу. Текстильне мистецтво цього періоду демонструвало складні орнаментальні композиції у вишивці та килимарстві, де кожен мотив мав своє значення: ромби та хрестоподібні фігури виступали символами захисту, квіткові елементи асоціювалися з процвітаням і достатком [6].

Значний розквіт декоративного мистецтва припав на період козацької доби. У цей час активно розвивається дерев'яне різьблення, розпис на предметах побуту та культових спорудах, що стало характерною ознакою української архітектури. Саме тоді народні майстри вдосконалюють техніки декоративного розпису, поєднуючи квіткові мотиви з геометричними елементами та створюючи багатошарові орнаментальні структури, які пізніше вплинуть на розвиток народної декоративної традиції у ХІХ – ХХ століттях.

ХІХ століття стало періодом активного розвитку народного декоративного мистецтва як самостійної художньої течії. У цей час вишивка, розпис кераміки та декоративне малювання на тканині набувають нових стилістичних рис, збагачуються складними композиційними схемами та більш різноманітними кольоровими рішеннями. Формуються регіональні особливості мистецьких шкіл, де, залежно від місцевих традицій, орнаменти набувають специфічної стилізації: полтавські квіткові мотиви вирізняються плавністю ліній та м'якими переходами кольору, гуцульські розписи демонструють яскравість фарб та чіткість деталей [3].

Українське традиційне декоративне мистецтво пройшло складний історичний шлях, збагачуючись новими формами, техніками та стильовими рішеннями. Від ритуальних орнаментів трипільської культури до художнього новаторства Катерини Білокур – народний розпис став важливою частиною національної художньої ідентичності. Його сучасний розвиток продовжує віддзеркалювати цей зв'язок між традицією та новітніми мистецькими пошуками, демонструючи можливість збереження українського декоративного мистецтва у нових художніх форматах [8].

Українське декоративне мистецтво продовжує залишатися важливим елементом національної ідентичності, демонструючи здатність адаптуватися до сучасних художніх викликів, зберігаючи при цьому свою автентичність.

Його розвиток у ХХ та ХХІ століттях показав, що традиційні форми можуть не лише існувати в своєму історичному контексті, але й інтегруватися

у нові жанри мистецтва, включаючи графічний дизайн, модну індустрію, сценографію та навіть цифрове мистецтво.

Однією з основних тенденцій сучасного декоративного мистецтва є збереження орнаментальних форм через їх переосмислення та трансформацію в актуальні художні напрямки. Відродження інтересу до народного розпису, вишивки та текстильного дизайну сприяє пошуку нових стилістичних рішень, де традиційні мотиви можуть бути адаптовані до концептуальних композицій або інтегровані у предметний дизайн. Саме тому дослідження декоративного розпису з його буянням квіткових мотивів набуває важливого значення, адже вони залишаються ключовими елементами української художньої традиції, здатними передавати багатство колірних рішень, стилістичну глибину та філософське осмислення природних форм (див. рисунок 1.1.3).

Рисунок 1.1.3 – Український декоративний розпис

У сучасному мистецькому просторі декоративне мистецтво все частіше застосовується як засіб комунікації, що поєднує минуле з сьогоденням. З'являються авторські експерименти, що поєднують техніку народного розпису із сучасними художніми матеріалами, що дозволяє розширювати межі традиційних форм і знаходити нові способи вираження.

Наприклад, текстильний розпис може використовуватися у створенні інсталяцій, арт-об'єктів або навіть інтерактивних художніх платформ, де поєднуються сучасна графіка та декоративні елементи народного мистецтва.

Отже, розвиток декоративного мистецтва в Україні демонструє не тільки його традиційне значення, а й можливість активного включення в сучасні художні процеси. Це підтверджує, що декоративний розпис не є статичною традицією, а живим мистецтвом, що змінюється, еволюціонує і зберігає свою культурну цінність у будь-яких формах художнього вираження.

1.2 Художньо-технологічні особливості декоративного розпису на тканині

Декоративний розпис на тканині є однією з давніх різновидів декоративного мистецтва, що поєднує у собі як утилітарну, так і естетичну функцію. З давніх часів люди прикрашали тканини орнаментами, візерунками, стилізованими зображеннями рослин, тварин, геометричних форм, які не лише прикрашали побут, а й несли сакральне, символічне навантаження.

Саме в розписі на тканині, як і в інших видах декоративно-прикладного мистецтва, відбувається тісний зв'язок традицій з авторським баченням, збереження культурної пам'яті через візуальні коди, що передавались з покоління в покоління.

Однією з технік декоративного розпису, що прийшла в європейську культуру в кінці XIX початку XX століття був батик. Існує кілька основних різновидів батиків за способом створення зображень на тканині: гарячий, холодний, вузликовий і вільний розпис. Кожен із них має свої технічні особливості.

Гарячий батик вимагає високотемпературної обробки воску і є технічно складнішим, оскільки передбачає роботу з гарячим воском, який потрібно постійно підтримувати в рідкому стані, а також потребує точності у послідовному нанесенні шарів резерву і фарби, що створює складну багатокольорову композицію, також у гарячому батикі розтоплений віск

наноситься на тканину пензлем або спеціальним інструментом – тантінгом (див. рисунок 1.2.1).

Рисунок 1.2.1 – Особливості техніки «гарячого» батіку

Холодний батик є більш керованим і безпечним. У «холодному» батіку (див. рисунок 1.2.2), на відміну від «гарячого», де резервом є гарячий розтоплений віск, яким закривають поверхню тих частин, щоб захистити ті ділянки від впливу барвника, резервуючі склади виготовляються на основі гумового клею, бензину і парафіну.

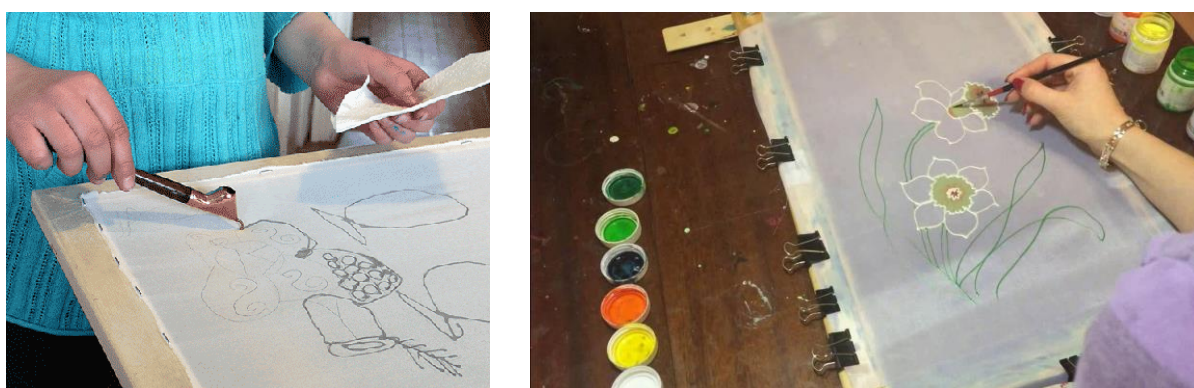

Рисунок 1.2.2 – Особливості техніки «холодного» батіку

Вузликовий батик (інші назви – шиборі, тай-дай) передбачає фізичне змінання, зв'язування чи скручування тканини перед зануренням у барвник, що створює абстрактні візерунки, які залежать від способу складання,

кількості та щільності вузлів, а також від черговості нанесення кольорі, завдяки чому кожен виріб є унікальним та неповторним (див. рисунок 1.2.3).

Рисунок 1.2.3 – Особливості техніки «вузликового» батику

Вільний розпис також має свою особливість і перевагу – він дозволяє створити унікальний, експресивний твір, неможливий для точного повторення. Вільний розпис на тканині як техніка відходить від суворого контролю над формою. У цьому випадку художник дозволяє фарбі поводитись природно, використовує властивості матеріалу й рідин для створення легких розмивів, тіней, напівпрозорих переходів (див. рисунок 1.2.4).

Рисунок 1.2.4 – Особливості техніки вільного розпису

Ця техніка є ближчою до акварельного живопису, вона ідеально підходить для теми квітів, оскільки дозволяє передати їхню ніжність, повітряність, життєву енергію. Такі техніки як холодний батик і вільний

розпис відкривають широкі можливості для інтерпретації традиційних образів у новому ключі. Вони дають змогу поєднати декоративність і живописність, чіткість та імпровізацію.

Декорування тканини вибіркою – друк або штампування, нанесення фарби на тканину за допомогою штампу (див. рисунок 1.2.5).

Рисунок 1.2.5 – Особливості техніки декорування тканини штампуванням

Техніка декоративного розпису на тканині передбачає ручне нанесення зображень спеціальними барвниками або акриловими фарбами, які мають високу стійкість і зберігають яскравість протягом тривалого часу. Однією з важливих умов якісного декорування – виконання розпису, є правильна підготовка тканини.

Найчастіше використовуються натуральні матеріали – бавовна, льон, батист або шовк, які добре вбирають фарбу і дозволяють розкривати її колірні властивості з високою точністю. Перед початком роботи тканину слід обов’язково попрати та випрасувати, щоб видалити фабричне просочення та забезпечити рівномірне поглинання фарби.

Фарби, що використовуються для розпису по тканині, повинні мати спеціальну формулу, адаптовану до текстильного волокна. Серед сучасних варіантів найпоширенішими є акрилові фарби по тканині, які забезпечують насичене покриття та не потребують складної фіксації. Однак для більшої довговічності колірного зображення рекомендується прасування через папір

або термічна обробка відповідно до інструкції на фарбі. Це забезпечує стійкість до вологи та механічного впливу, що є надзвичайно важливим при практичному використанні тканини – декоративного текстилю, предметів одягу тощо.

Окремо варто згадати про стилістичну особливість традиційного українського розпису – умовність і декоративність зображення. Форми стилізовані, наближені до декоративності, без спроб досягти фотографічної точності. Таке спрощення є цілеспрямованим, воно дозволяє зосередитись не на реалістичному відтворенні природи, а на її символічному узагальненні, передачі емоційного і духовного стану через колір, лінію, ритм.

У розписі приваблює його пластичність, гнучкість, можливість працювати з великою кольоровою палітрою і створювати ефекти, які недосяжні в інших техніках. До того ж, розпис на тканині має особливу «теплоту» – тактильну, емоційну, візуальну. Коли зображення лягає на м'яку поверхню полотна, воно ніби оживає, починає взаємодіяти з простором, світлом, рухом.

Розвиток декоративного мистецтва й українського зокрема є складним і багатограним процесом, що включає історичну еволюцію, технічні вдосконалення та стилістичні трансформації. Воно сформувалося на основі народних ремесел, сакральних традицій та культурних особливостей різних регіонів, поступово набуваючи характерних національних рис, які вирізняють його серед інших художніх напрямів.

Однією з центральних особливостей українського декоративного мистецтва є його зв'язок із природним середовищем. Квіткові мотиви, які відіграють ключову роль у народному розписі, відображають не лише красу навколишнього світу, але й глибоке символічне значення. В українській традиції квітка є символом життя, процвітання, гармонії та зв'язку з предками.

У різних регіонах країни стилістика квіткових орнаментів могла варіюватися (див. рисунок 1.2.5): у Полтавщині вони мали м'які обриси та

насичену кольорову гаму, тоді як у самчиківському домінують яскраві контрастні елементи з геометричними акцентами [5].

а) петриківський розпис

б) самчиківський розпис

Рисунок 1.2.6 – Регіональні особливості техніки розпису

Декоративний розпис на тканині, як частина народного мистецтва, також пройшов значну еволюцію. Від перших орнаментальних узорів у трипільській культурі до складних текстильних композицій у XXI столітті – цей напрям мистецтва постійно розвивався. Основні технологічні прийоми нанесення фарби вдосконалювалися, майстри експериментували з матеріалами, текстурами та способами стилізації, що сприяло появі унікальних художніх технік.

У XXI столітті декоративний розпис на тканині набув нового звучання, інтегруючись у сучасний текстильний дизайн, сценографію, модну індустрію та цифрове мистецтво. Важливим аспектом цього процесу стала адаптація традиційних мотивів до новітніх художніх практик. Сучасні митці використовують народне мистецтво як основу для створення дизайнерських колекцій, художніх інсталяцій або навіть інтерактивних мистецьких платформ [4].

Ця тенденція підтверджує, що декоративне мистецтво й, зокрема розпис, не є статичним мистецтвом, а навпаки – динамічним напрямом, що реагує на культурні зміни та розширює межі художнього вираження. Його важливість

полягає не лише в естетичній функції, але й у збереженні та популяризації національної художньої традиції через нові форми мистецького сприйняття.

Сучасне декоративне мистецтво, зокрема й розпис на тканині, не лише продовжує традиції минулого, а й активно розвивається, інтегруючись у нові художні напрями. Його еволюція свідчить про те, що навіть глибоко закорінені в історії форми мистецтва можуть отримати нове звучання, зберігаючи свою автентичність і водночас адаптуючись до сучасних потреб.

Одним із ключових аспектів цього розвитку є можливість стилістичної трансформації квіткових мотивів. Вони можуть зберігати традиційну форму або набувати абстрактних, геометризованих структур, що дозволяє використовувати їх не лише в класичних розписах, а й у новітньому текстильному дизайні. Сьогодні українські митці експериментують з поєднанням народного розпису з сучасними тенденціями графічного мистецтва, створюючи унікальні композиції, які виходять за межі традиційного декоративного розпису.

Ще однією важливою особливістю є розвиток технічних прийомів нанесення фарби на тканину. Окрім класичного пензлевого розпису, все частіше застосовуються методи аерографії, комбіновані техніки трафаретного розпису та навіть цифрові технології друку, що дозволяють створювати складні текстурні ефекти. Це сприяє розширенню можливостей декоративного текстильного мистецтва, роблячи його більш універсальним та придатним до використання у різних сучасних експериментах [7].

Не менш значущим є взаємозв'язок декоративного мистецтва з модною індустрією. Український текстильний розпис набуває популярності серед дизайнерів, які інтегрують народні мотиви у сучасний одяг, аксесуари та предмети побуту. Такі елементи не лише надають виробам автентичності, а й популяризують національну культуру у міжнародному контексті.

Таким чином, декоративний розпис на тканині залишається актуальним художнім напрямом, що продовжує розвиватися, збагачуючись новими технічними та стилістичними рішеннями. Його збереження та осучаснення

має важливе значення для підтримки культурної ідентичності, адже кожне мистецьке рішення не лише передає естетику, а й розповідає історію народу через символіку, кольорові рішення та орнаментальні форми.

На особливу увагу заслуговує технологія виконання розпису на тканині, що дозволяє зберігати стилістичну чистоту орнаментальних мотивів і водночас адаптувати їх до сучасних художніх практик. Завдяки тонкому нанесенню фарби, багат шаровій розробці кольору та спеціальним технічним прийомам можна досягти ефекту рельєфності, об'ємності та світлотіньового моделювання, що підкреслює живописний характер декоративного розпису.

Сучасний розвиток цього мистецтва демонструє його гнучкість та здатність до трансформації. Декоративний розпис сьогодні знаходить застосування у найрізноманітніших сферах: від оформлення інтер'єрів до концептуального текстильного дизайну. Особливо важливим є його інтеграція в модну індустрію, де традиційні мотиви відроджуються у нових формах, надаючи колекціям унікального характеру та культурного значення.

Актуальність декоративного мистецтва підтверджується його роллю у збереженні етнічної ідентичності. У час, коли глобалізація значною мірою стирає національні кордони та особливості автентичного мистецтва, використання народних мистецьких традицій стає своєрідним способом відновлення культурного зв'язку між минулим і сучасним.

Отже, декоративне мистецтво, частиною якого є розпис на тканині залишається одним із провідних засобів художнього самовираження, що об'єднує історичну спадщину з сучасними тенденціями. Його розвиток свідчить про здатність адаптуватися до нових викликів та продовжувати існування в різних жанрах мистецтва, зберігаючи свою глибоку культурну значущість.

2 ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНІ ТА ТЕХНОЛОГО МАТЕРІАЛОЗНАВЧІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ» ЗА ТВОРЧІСТЮ КАТЕРИНИ БІЛОКУР У ЗМІШАНІЙ ТЕКСТИЛЬНІЙ ТЕХНІЦІ

2.1 Ідея та художньо-образне обґрунтування теми декоративної композиції «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур

У виборі теми кваліфікаційної роботи «Квіти української землі» на думку спадав творчий доробок Катерини Білокур, оскільки саме вона, найкраще вміла передати в своїх роботах емоційну і символічну глибину нашої української природи, її пишну красу, що стало духовним національним спадком.

Ця тема виникла не випадково – вона є результатом особистого захоплення українською природою, народними традиціями, декоративним мистецтвом, а також внутрішньої потреби осмислити національні образи у сучасному творчому просторі.

Квітка – це не просто елемент природи, вона має глибоко вкорінене символічне значення в українській культурі. Здавна квіти були присутні у нашому побуті: у вишивці, кераміці, розписах, обрядовості, піснях і легендах. Вони є носіями коду української ідентичності – життєдайності, краси, ніжності, сили, гармонії з природою. Наприклад, мак – символ скорботи й пам'яті, мальва – зв'язку з рідною домівкою, соняшник – символ тепла, сонця, добробуту. Кожна квітка має свій зміст, і в цій багатогранності вбачається величезний художній потенціал для творчості.

Зазвичай, цікавить не лише естетичний аспект зображення квітів, а й можливість через художні образи передати глибші змісти – зв'язок людини з

землею, тяглість традицій, жіночність, родинні цінності, прагнення до гармонії.

Продовжуючи ідею образної глибини квітів у національному мистецтві, неможливо оминати постать видатної української художниці Катерини Білокур, творчість якої є важливим джерелом натхнення для багатьох сучасних художників.

Квітуча природа – своєрідний дарунок українській землі, яка завжди дарувала натхнення й силу навіть у найскладніші історичні періоди. Сьогодні, коли народ України знову бореться за своє право на свободу та ідентичність, образ квітів набуває ще більшої актуальності: він поєднує красу і силу, крихкість і стійкість – ті риси, які уособлює український народ.

Художньо-образне обґрунтування теми спирається на ідею цілісного образу квітучої України, де кожна рослина – мов частинка її душі. Прагнення створити не просто декоративну композицію, а образ-символ, у якому поєднуються традиції народного мистецтва і сучасне творче бачення.

Особливе місце в розвитку народного декоративного мистецтва ХХ століття займає творчість Катерини Білокур, з її майстерністю передавати чарівний світ української квітучої природи. Українська декоративна культура дає широке поле для експериментів, але водночас вимагає великої поваги до первинних смислів.

Катерина Білокур є однією з найвидатніших постатей у розвитку українського декоративного мистецтва. Її творчість стала еталоном художнього переосмислення народних мотивів, поєднавши традиційну стилістику з живописною глибиною. Вона використовувала особливу техніку багатошарового нанесення кольору, що дозволяло досягти реалістичності квіткових форм, підкреслювати фактуру та передавати гру світла і тіні. Її методи роботи з квітковими композиціями значно вплинули на подальші покоління художників, які прагнули осучаснити декоративний розпис, зберігаючи його автентичність.

Її роботи стали унікальним явищем, що об'єднало традиційні українські мотиви з глибоким художнім осмисленням природи. Білокур довела, що народний орнамент може бути не лише прикладною художньою формою, а й самодостатнім мистецьким феноменом, здатним передавати складну композиційну організацію, живописну глибину та емоційну наповненість.

Вона зверталася до стилістичних принципів народного розпису, використовуючи багат шарове нанесення фарби, деталізовану передачу форми квіткових мотивів та особливу ритміку композиційної побудови. Її методи стилізації орнаменту вплинули на подальший розвиток декоративного мистецтва, розширивши його межі та довівши, що квіткові мотиви можуть бути не просто декоративним елементом, а повноцінним засобом художнього самовираження (див. рисунок 2.1.1).

Рисунок 2. 1.1 – Квіти Катерини Білокур

Творча спадщина Катерини Білокур є прикладом глибокого, майже релігійного шанування природи, зокрема квітів. Її мистецтво, що виростає з національного ґрунту і побудоване на принципах народного декоративного

мислення, є ідеальним прикладом того, як можна поєднувати традиційність з індивідуальним баченням (див. додаток А).

Хоча Катерина Білокур працювала в жанрі живопису, її ставлення до форми, увага до деталей, розуміння кольору і композиції перегукуються з основними засадами декоративного мистецтва. Кожна її квітка – це образ, сповнений емоційного змісту, національної символіки, і водночас – декоративної гармонії. Її квіткові світи, ніби виткані з любові до української природи, стали натхненням у пошуку власної мови декоративного розпису.

Її квіти – це не просто декоративні елементи чи ілюстрації природи, а справжні духовні одкровення, наповнені внутрішнім світлом, глибиною і щирістю. В її картинах квіти живуть власним життям, мають характер, дихають, випромінюють силу і, водночас, передають тендітність, подібну до жіночої душі (див. рисунок 2.1.2).

Рисунок 2. 1.2 – Квітучий світ Катерини Білокур

Катерина Білокур не здобула академічної художньої освіти, проте її дар і самотність вивели її творчість на рівень найвищого мистецького вияву. Вона мала особливий дар бачити красу у звичайному, розкривати велич квітки з левади, польового маку чи барвінку. Її живопис – гімн українській землі, природі, і той глибокий зв'язок із рідним краєм, який так широко звучить у її роботах.

Творчість Катерини Білокур залишається джерелом натхнення для багатьох сучасних художників, які прагнуть глибше зрозуміти традиційну стилістику народного мистецтва та її адаптацію до нових мистецьких концепцій. Завдяки її увазі до деталей, композиційної побудови та яскравого колористичного рішення її роботи не втратили актуальності, а навпаки – продовжують надихати на пошук нових способів стилізації квіткових мотивів у сучасному розписі [1].

У її живописному прагненні – передавати не лише зовнішню красу квітів, а й глибинне, майже інтуїтивне відчуття їхньої значущості. Застосування узагальненої стилізації, ритмізованих форм, символічного колориту дало їй змогу створити образний ряд, у якому кожна квітка має своє місце, настрій, характер. Катерина Білокур, створювала власний квітковий всесвіт – декоративний, емоційний, вкорінений у національному мисленні

Особливість творчості Катерини Білокур полягає у тому, що її живопис дуже близький до народного світогляду, де краса створюється не заради буденного споглядання, а для повсякденного існування, для присутності в побуті, в середовищі, у світовідчутті. Творчий доробок Катерини Білокур не є відстороненим, музейним, а живим і щирим.

Особливо вражає те, як Катерина Білокур зуміла підняти жанр квітового натюрморту на рівень глибоко філософського осмислення буття. У її творах, таких як «Цар-колос», «Квіти за тином», «Польові квіти» – кожна деталь опрацьована з надзвичайною увагою, але при цьому зберігається декоративна цілісність і символічність.

Саме цей баланс між реальністю і художнім баченням став джерелом натхнення для створення власної образної системи – квітів, які є не просто відображенням природи, а відгуком внутрішнього стану, символом життя, пам'яті, надії.

Катерина Білокур створила унікальну мову – мовчазну, але промовисту, де кожна квітка є словом, реченням, молитвою. Саме ця мова близька, адже вона співзвучна українській душі – ніжній і сильній водночас. Її приклад доводить, що художній твір може бути духовним осередком, де через красу природи передається незламна любов до рідного, до українського.

У «квітучих» творах Катерини Білокур передано ту емоційну напругу, ту вічну закоханість у природу, яку несе через віки у собі український народ. Вона стала містком між традицією і сучасністю, між фольклорною уявою і глибоким внутрішнім баченням краси. Її творчість допомогла краще зрозуміти, що квіти – це не дрібниця і не побутовий мотив, а глибокий національний образ, який має право на повноцінне існування й у сучасному мистецькому просторі.

Українське декоративне мистецтво є своєрідним кодом культурної пам'яті, в якому закладено не лише естетичні принципи, а й глибокі світоглядні уявлення. Квіткові мотиви, які відіграють центральну роль у декоративному розписі, є не просто елементами оздоблення, а символами природної гармонії, життєвої сили та національної самоідентичності. Вони формують своєрідну мистецьку мову, зрозумілу не лише в межах української традиції, а й у широкому світовому контексті.

Таким чином, звернення до художнього спадку Катерини Білокур стало невід'ємною частиною творчого процесу, а її культурний вплив – ще одним підтвердженням того, що тема «Квіти української землі» є не лише естетично привабливою, а й глибоко змістовною, такою, що дозволяє торкнутись суті національного світовідчуття, що передає любов до своєї землі і її невичерпної краси через мову візуального мистецтва.

Її твори стали своєрідною візуальною мовою, яку ми прагнули інтерпретувати у власній роботі, адаптуючи до техніки розпису на тканині.

У контексті обраної теми кваліфікаційної роботи «Квіти української землі» декоративний розпис на тканині постає не лише як техніка, а як спосіб продовження тієї традиції зображення квітів, яка глибоко вкорінена в українській культурі. Саме через цю техніку стало можливим не лише створити декоративну композицію, а й передати своє емоційне і національне переживання, звертаючись до образу квітів як до ключового символу духовного зв'язку з українською землею. Тканина в цьому випадку стала не просто матеріальною основою, а своєрідним «полотном пам'яті», на якому оживає образ живої природи, осмисленої через народну естетику.

Отже, обрана тема «Квіти української землі» є своєрідним продовженням традицій народного мистецтва, водночас – особистим художнім висловлюванням на тему квітів як символів української душі. Дослідження творчості Катерини Білокур стало спробою діалогу з минулим, з величною постаттю українського мистецтва й, водночас, з майбутнім, де образ квітів продовжує жити, змінюватись і надихати.

У цій темі вбачається не лише художній інтерес, але й соціальна й культурна місія. У час, коли культура стає потужною зброєю, ми маємо переосмислювати свою візуальну спадщину, повертати символи, які живлять нас ідентичністю. У кваліфікаційній роботі я не копіювала натуру, а, як і Білокур, створювала власний квітковий всесвіт – декоративний, емоційний, вкорінений у національному мисленні.

2.2 Характеристика матеріалів, інструментів та калькуляція витрат щодо виконаної декоративної композиції «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці

Для створення декоративної композиції «Квіти української землі» було обрано змішану техніку, основою якої є розпис по тканині, що поєднує холодний батик, елементи вишивки, у поєднанні з декоративними елементами такими як, оздоблення бісером, бусинами та в'язаними гачком деталями.

Основою для виконання декоративної композиції кваліфікаційної роботи в матеріалі стала штучна шовкова тканина білого кольору. Саме тканина штучного шовку була обрана з огляду на її доступність, екологічність, щільність і здатність добре вбирати фарбу без деформації.

Альтернативними матеріалами для техніки «холодний батик» могли б бути батист або натуральна шовкова чи лляна тканина. Однак батист потребує особливої делікатності у роботі та не дозволяє за своєю структурою працювати з бісером та вишивкою. Батист (фр. *batiste*) – тонка, напівпрозора лляна або бавовняна тканина полотняного переплетення, що виробляється з крученої пряжі високих номерів.

Лляні тканини мають надто виражену фактуру, що ускладнює передачу дрібних живописних нюансів. Натуральні шовкові тканини зустрічаються вкрай рідко і є занадто дорогими.

Отже, штучний шовк (див. рисунок 2.2.1) став найоптимальнішим вибором для реалізації техніки розпису у поєднанні допоміжних прийомів декорування.

Контурні резерви для батику виготовлялися власноруч з очищеного бензину, гумового клею та парафіну, що є невід'ємним елементом техніки «холодний батик». Резервний розчин наносився по всіх контурах рисунку композиції (див. рисунок 2.2.1, а).

а) нанесення резерву на тканину б) резервний розчин, фарби, інструменти

Рисунок 2.2.1 – Матеріали та інструменти задіяні в техніці «холодний батик»

Для відтворення зображення використовувалися спеціальні фарби для батику gosa (див. рисунок 2.2.1, б). Сьогодні найчастіше використовують акрилові барвники для тканини.

Рисунок 2.2.2 – Створення кольорових переходів на тканині

Ці фарби відзначаються яскравістю, глибиною кольору, мають високу стійкість до впливу світла й води, легко фіксуються праскою. Завдяки цим властивостям вони дозволяють художнику працювати з широкою палітрою відтінків, створювати як насичені кольорові плями, так і тонкі нюансовані переходи, що було необхідно для передачі образів квітів (див. рисунок 2.2.2).

Щодо інструментів, то першим невід'ємним інструментом в роботі технікою «холодний батик» є спеціальні скляні трубочки з резервуаром, які використовуються для нанесення контуру зображення. Вони бувають різних діаметрів. Скляна трубка, дає змогу точно та акуратно наносити резервуючий склад на тканину (див. рисунок 2.2.3).

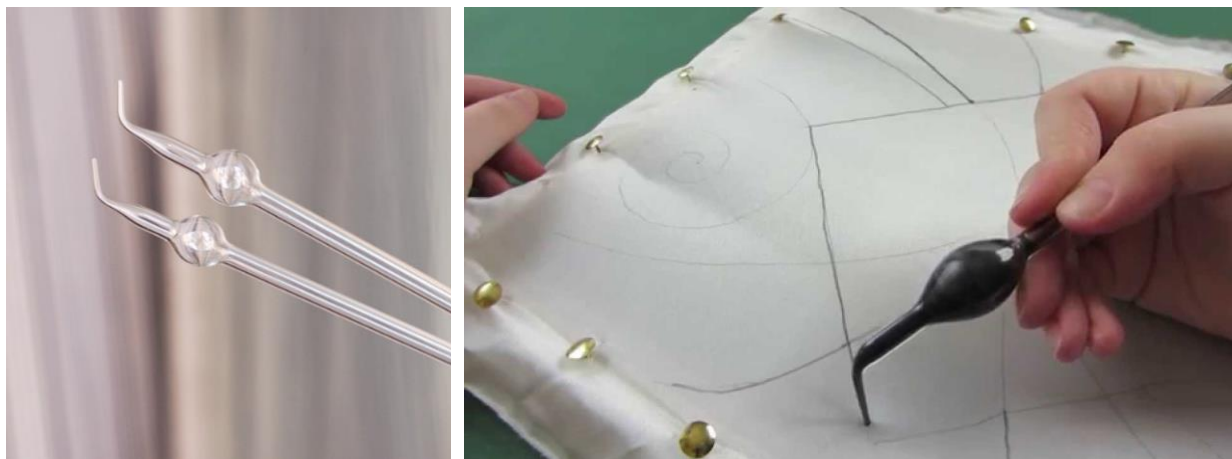

Рисунок 2.2.3 – Скляні трубки – основний інструмент для нанесення резервуючого контуру

Такий спосіб забезпечує контроль ліній, рівномірне розподілення резерву та дозволяє створювати витончені детальні контури майбутнього зображення. Скляна трубка зручна у використанні під час виконання як дрібних так і плавних ліній, що особливо важливо для збереження чіткості форми елементів композиції, що виконуються в техніці холодного батіку.

Розпис на тканині окрім фарб потребує й пензлів. У роботі над декоративною композицією «Квіти української землі» були використані пензлі різної форми та товщини: тонкі круглі пензлі (№0, №1), середні плоскі (№6 – 8) для переходів і широкі пензлі (№10 –12) для фону й заливки великих площин. Також використовувалися піпетки для нанесення краплинної фарби, резервуари, тканинні серветки, гумки для натягування, пергаментний папір, праска для фіксації зображення. Для забезпечення однорідного натягу тканини використовувався дерев'яний підрамник.

Завдяки обраним матеріалам та якісним інструментам вдалося створити декоративну композицію «Квіти української землі».

Використані матеріали не містять токсичних компонентів, відповідають стандартам безпечності для людини й навколишнього середовища. Тканина – натуральна, фарби – водорозчинні, резерв – на основі гумового клею, бензину та парафіну, що є екологічною альтернативою.

Для визначення матеріальної вартості виконаної декоративної композиції «Квіти української землі» була здійснена калькуляція витрат на її виготовлення, що представлена в таблиці 2.2.1.

Таблиця 2.2.1. Калькуляція витрат

Найменування	Кількість	Ціна за одиницю (грн)	Сума (грн)
1	2	3	4
Тканина «штучний шовк» (1,2×1,5 м)	1,8 м ²	150	270
Фарби для батіку rosa (набір)	1 набір (9 кольорів)	800	800
Гумовий клей	1 шт.	50	50
Очищений бензин	100мл.	100	100
Парафін	1 шт.	10	10
Пензлі (набір)	1 набір	180	180
Скляні трубки	1 шт	135	135
Підрамник дерев'яний	1 шт.	200	200
Папір пергаментний	2 м	20	40
Бісер	4 упак.	20	80
Піпетки/ємності для фарб	5 шт.	10	50
Нитки для вишивання	3	20	60
Рама для оформлення	1 шт.	350	350
Разом			2325

Загальна сума витрат: 2325 грн. Додатково варто врахувати витрати часу, творчої праці, підготовки ескізів, пророблення композиційних рішень, що не мають грошового еквіваленту, але є невід'ємною частиною художнього процесу.

Усі використані матеріали є екологічно безпечними, стійкими та відповідають вимогам до сучасного текстильного декоративного мистецтва. Робота виконана з урахуванням технологічних особливостей техніки розпису на тканині, з дотриманням послідовності всіх етапів – від підготовки тканини до оформлення готового зображення декоративної композиції.

Завдяки поєднанню класичних і сучасних матеріалів вдалося створити яскраву, образно насичену декоративну композицію «Квіти української землі».

Оскільки інструменти (пензлі, резервуари) є багаторазовими, то фактична матеріальна вартість для наступних творів зменшується. Це робить техніку доступною для подальшого розвитку авторської серії декоративних робіт.

Для виразності декоративної композиції «Квіти української землі» було застосовано й інші прийоми декорування вже виконаного розпису. Щоб підсилити стебла, пластику пелюсток квітів використовувався простий вишивальний ланцюжковий шов. Також нашивались бісеринки та бусенки для створення ілюзії пилку та роси на квітах. Серединки мальв підсилені жовтими, вив'язаними гачком «калачиками».

Отже, обрані матеріали, техніки та інструменти дозволили створити виразний, символічно насичений твір, який об'єднує народну образність із сучасною пластикою.

2.3 Технологічна послідовність виготовлення декоративної композиції «Квіти української землі» у змішаній текстильній техніці

Процес створення декоративної композиції починається з розробки ескізу. На цьому етапі особлива увага приділяється композиції, гармонії кольорів, ритміці форм та орнаментів.

В розписах, як зазначалося вище, часто використовуються мотиви квітів. В українській традиції улюбленими квітами є мальви, маки, барвінок, троянди та багато інших, які символізують зв'язок з рідною землею, пам'ять, духовну чистоту, любов тощо.

Після створення ескізу він переноситься на тканину за допомогою легкого контуру олівцем або спеціального маркера, що з часом зникає. По контуру всього зображення наноситься резервуючий волокна контур. Далі, після його висихання, контурна лінія резерву перевіряється і, якщо потрібно наноситься ще раз, можливо з вивороту для більш надійної фіксації резервного розчину.

Після проведення підготовчої роботи – виконується основний розпис. Ділянки обмежені контуром заповнюються кольором.

Важливо дотримуватись послідовності роботи: контролювати товщину контуру, уникати перетікання фарб, витримувати насиченість тону. Використання тонких пензлів дозволяє досягати вишуканих ліній, дрібних деталей, а також передати характер декоративної стилізації – лінійності, площинності, орнаментальності зображення.

Технологічна послідовність створення декоративної композиції має ключове значення для якісного втілення художнього задуму. Кожен етап роботи – від концептуального осмислення теми до остаточної фіксації зображення, впливає як на естетику, так і на довговічність виробу.

Тому процес виготовлення декоративної композиції «Квіти української землі» був ретельно продуманий та структурований.

Нижче детально описано всі етапи роботи, що стали основою для успішної реалізації творчого задуму.

Найпершим етапом була підготовка та створення ескізу. Робота над твором розпочалася з ідейного осмислення теми. Створення декоративної композиції «Квіти української землі» задумувалась як символічне поєднання образів традиційного українського декоративного мистецтва та глибокого зв'язку людини з природою. Джерелом натхнення були квіткові твори Катерини Білокур, що стали емоційною та образною основою для майбутнього твору.

На цьому етапі було здійснено пошук природи: вивчаючи структуру різних польових і садових квітів – мальв, півоній, айстр, волошок, ромашок. Були зроблені начерки, також експериментуючи з формою, пропорціями, стилізацією було створено завершений кольоровий ескіз у форматі А4 – саме він став основою для подальшої роботи на тканині.

Робота в матеріалі над декоративною композицією складалася з кількох послідовних етапів:

- підготовка основи: тканина була попередньо випрана, випрасувана і натягнута на підрамник, що забезпечило рівномірне нанесення фарби й запобігло перекосам;

- перенесення ескізу – контурного зображення на тканину м'яким олівцем, що виконував функцію орієнтиру під час розпису;

- нанесення контуру спеціальним резервним розчином, що був виготовлений з очищеного бензину, гумового клею та парафіну, яким були окреслені всі елементи композиції;

- далі основний етап – розпис, де спеціальні фарби для батіку наносились шарами, з переходами, з урахуванням світлотіньових ефектів.

- промальовка фону здійснювалась у техніці вільного розпису з використанням води, розпилювача, легких дотиків пензля;

- сушіння – природне висихання тривало 12 годин;

– після повного висихання, на окремо обраних елементах композиції виконувались вишивальні стібки ниткою для вишивання та додано на певні ділянки бісер. Тож розберемо ці послідовні етапи втілення ідеї в матеріальну форму.

Основою для розпису стала штучна шовкова тканина середньої щільності білого кольору, розміром 120×150 см. Перед початком роботи тканину необхідно було випрати без використання кондиціонерів або відбілювачів, щоб усунути фабричні просочення, які можуть перешкоджати рівномірному вбиранню фарби.

а) підготовка основи

б) перенесення контурного
рисунок на підготовлене полотно

Рисунок 2.3.1 – Перший підготовчий етап до розпису

Після висихання тканина була ретельно випрасувана з виворітного боку і натягнута на дерев'яний підрамник (див. рисунок 2.3.1, а) за допомогою степлера. Це забезпечило рівномірну поверхню для нанесення зображення і попередило деформацію тканини під час розпису.

Другим, але ще підготовчим етапом було перенесення контурного рисунку декоративної композиції на підготовлену основу – тканину добре зафіксовану на підрамнику (див. рисунок 2.3.1, б).

Завдяки прозорості тканини контурне зображення декоративної композиції було акуратно перенесено на основу за допомогою м'якого графітного олівця (твердість 2В). Лінії наносились дуже обережно, щоб не пошкодити структуру волокон і уникнути надмірної графічності. Основний акцент робився на контурах великих квіткових елементів, розміщенні листя, композиційній рівновазі.

Після підготовки полотна і перенесення рисунку декоративної композиції – всі контури обводились резервом (див. рисунок 2.3.2, б), після висихання якого здійснювався розпис фарбами (див. рисунок 2.3.2, б).

а) нанесення резерву

б) початок розпису

Рисунок 2.3.2 – Початкові етапи виконання розпису

Нанесення спеціального резерву (контурного розчину для батику) по основних лініях композиції дало змогу розмежувати кольори і запобігти небажаному перетіканню фарб. Резерв наносився скляною трубкою. Важливо було дотримуватись плавності ліній, щоб контур гармонійно поєднувався з художнім стилем композиції. Для більш виразної контурної лінії в резерв було добавлено зелений пігмент.

Після нанесення резерву, тканину залишили на дві години для повного висихання, після чого було розпочато розпис основних елементів композиції.

Розпис розпочався з фонових елементів згідно техніці вільного розпису (див. рисунок 2.3.2, б). Фарби для розпису фону розводилися водою, що дозволяло досягнути м'яких переходів, ефекту туманності, глибини простору. Широкими пензлями наносились легкі заливки кольору, з урахуванням розташування основних фігур.

Далі поступово прописувались квіткові елементи: пелюстки, серцевини, листя. В роботі використовувались техніки накладання кольору по- сухому та по- вологому, що дало змогу створити живописні переливи, світлотіньові акценти, контраст між світлими й насиченими ділянками. Пензлі змінювались залежно від форми елементів: від найтонших (№0 – 1) до середніх (№6 – 8).

У ході виконання роботи слід постійно слідкувала за балансом кольору, щоб композиція залишалась гармонійною, не надто перевантаженою. Колористика квітів трималась у теплих відтінках з акцентами на рожевих, жовто-гарячих, зелених та охристих тонах на холодному синьому фоні.

Після опрацювання всього кольорового полотна настав етап деталізації елементів композиції (див. рисунок 2.3.3).

а) завершення розпису

б) декорування

Рисунок 2.3.3 – Етап завершення та деталізації елементів композиції

Після завершення основного розпису потрібно було здійснити деталізацію елементів композиції: виділення тіней, доробка серединок квітів, уточнення ліній листя, нанесення дрібних декоративних елементів (крапочки, рисочки, елементи стилізованого орнаменту).

На цьому етапі відчувалась особлива близькість до творчості Катерини Білокур – її увага до найменших деталей надихала працювати вдумливо й не поспішати, навіть якщо йшлося про незначну лінію чи крапку.

Після завершення розпису тканина залишалась у горизонтальному положенні щонайменше на 12 годин. Це дозволило фарбі повністю увібратись і стабілізуватись в структурі волокон тканини. Важливо не піддавати роботу механічному впливу чи нагріванню до повного висихання.

Заключним етапом стала термічна фіксація – пропрасовування тканини з вивороту через пергаментний папір. Кожну ділянку було оброблено праскою при температурі 130 – 150°C упродовж 5 хвилин. Завдяки цьому фарба набула водостійкості, а зображення стійкості до вицвітання.

Далі йшов заключний етап оздоблення окремих елементів композиції вишивкою, бісером та в'язаними елементами.

На окремих елементах квіткової композиції були використані декоративні техніки, зокрема окремі деталі вишивались стібками, а окремі ділянки оздоблено поодинокими бісеринами для підсилення декоративності.

Також, в серединки окремих квітів мальв, кріпились в'язані елементи, що створювало текстурний контраст і доповнило загальний образ композиції.

Виконану декоративну композицію було оформлено в раму синього кольору в продовження фону.

Для експозиційного варіанту передбачено кріплення у вигляді мотузки на тильному боці дерев'яної рами.

Технологічна послідовність виготовлення декоративної композиції «Квіти української землі» показала, наскільки важливою є гармонія між технічною грамотністю та художнім натхненням.

Кожен етап – від вибору тканини до фінального оформлення потребував уважності, витримки та відчуття кольору й форми. Завдяки поєднанню традиційної техніки та власного авторського бачення вдалося створити художній твір у вигляді декоративної композиції, що продовжує українську мистецьку традицію в сучасному втіленні.

Рисунок 2.3.4 – Завершена декоративна композиція
«Квіти української землі» у змішаній техніці

Отже, слід зазначити, що кожен етап щодо втілення ідеї в матеріальну форму, відпрацьовувався ретельно і з великим натхненням. Їх результатом постала декоративна композиція «Квіти української землі» у змішаній техніці.

Особливо вдалою виявилась передача природної краси квітів – їхньої тендітності, яскравості й руху. У композиції панує баланс кольору й форми, а плавні лінії розпису додають органіки, спорідненої з квітковими образами творів Катерини Білокур, яка глибоко відчувала характер кожної рослини.

2.4 Композиційна характеристика та естетична оцінка виконаної декоративної композиції «Квіти української землі»

Декоративна композиція «Квіти української землі» побудована з дотриманням основних композиційних принципів, таких як цілісність, гармонійність, підпорядкованість елементів головній ідеї, а також тектонічна врівноваженість. Основою побудови є закон цілісності, який забезпечує гармонійне поєднання всіх елементів між собою: жоден об'єкт не виглядає зайвим чи випадковим, усі вони є частиною єдиного художнього задуму. Композиція є завершеною та стійкою у сприйнятті.

Закон традиції також відіграє ключову роль у побудові роботи, що спирається на традиційні українські мотиви, зокрема на образ квіткового розмаїття, яке здавна є частиною декоративного мистецтва України, народної вишивки, настінного розпису та писанкарства. Створення образу природи через національні символи свідчить про культурну тяглість і зв'язок поколінь.

Композиція вирішена у вертикальному форматі, що акцентує природну форму рослин – висхідну, спрямовану вгору, що уособлює зростання, життєву силу та духовне піднесення. Простір картини заповнений щільно, проте не перевантажений – елементи взаємно підтримують і підкреслюють один одного. Кожна квітка займає своє виправдане місце у просторі.

Композиційний центр розміщений дещо лівіше центральної осі – це мальви червоного відтінку, які одразу привертають увагу глядача. Навколо цього центру поступово розгортаються інші квіти: півонії, іриси, лілії, нагідки, кожна з яких підтримує загальну естетику та настрій. Такий підхід створює асиметричну рівновагу, де всі елементи збалансовані, але не віддзеркалюють одне одного. Це додає динаміки і природності зображенню.

Використання ритму і ритмічних повторів (форма, нахил, розмір квітів і листя) допомагає створити візуальну течію композиції – погляд плавно рухається по картині згори донизу, зліва направо, затримуючись на ключових

акцентах. Контраст кольорів і форм, а також плавні переходи від насичених до пастельних тонів формують багатоплановість і візуальну глибину.

Важливим елементом композиції є зображення пташки, що розташована у верхній частині серед гілля. Її напрямок погляду додає вектор руху композиції, активізує верхню частину роботи та надає образу живості. Цей елемент, хоч і не є головним, створює асоціацію з природним середовищем та оживляє сцену.

Композиція вражає високим рівнем декоративності та майстерним поєднанням форми і кольору. Яскрава та насичена кольорова гама є однією з провідних естетичних складових твору. Застосування теплих відтінків – жовтих, рожевих, червоних, помаранчевих – викликає емоції радості, тепла, затишку та любові до рідної землі. Водночас, поєднання з холодними кольорами – відтінками зеленого, синього та бірюзового, що створює баланс, заспокоює та підкреслює глибину простору.

Формотворення квітів стилізоване, з декоративною умовністю, яка не заважає пізнаванню форм. Кожна квітка є узагальненою, але водночас зберігає основні ознаки ботанічної форми, що робить композицію легко читабельною. Таке поєднання реалістичних рис з декоративною подачею є характерною ознакою українського мистецтва.

Фактура передана через кольорову диференціацію, м'які тональні переходи, акцентовані контури. Це створює враження глибини і декоративного багатства. Лінії контурів чіткі, пластичні, що підкреслює декоративний характер твору та організовує композиційний простір.

Декоративна композиція «Квіти української землі» є професійно виконаним авторським твором, що поєднує глибокий зміст, досконалу композиційну будову та емоційно насичене колористичне рішення. Робота має сильний естетичний вплив на глядача, пробуджуючи почуття гордості, любові до рідного краю та милування природною красою.

ВИСНОВКИ

У процесі написання кваліфікаційної роботи було проведено глибоке дослідження українського декоративного розпису як невіддільної частини національної художньої культури, а також проаналізовано вплив творчості Катерини Білокур – унікальної постаті, яка уособлює собою гармонійне поєднання народної інтуїції, глибокої духовності та справжнього художнього генія. Її роботи є джерелом натхнення для багатьох сучасних художників та основою для розуміння філософії українського народного мистецтва.

Поставлена на початку виконання кваліфікаційної роботи мета – виконати в матеріалі декоративну композицію у змішаній техніці й обґрунтувати художньо-композиційні та технолого-матеріалознавчі її особливості була реалізована шляхом поєднання аналітичного підходу до художньої спадщини Катерини Білокур із практичним втіленням народних мотивів у сучасній авторській інтерпретації.

У ході дослідження зроблено висновок, що квіти в українській традиції – це більше, ніж просто прикраса. Це – мова символів, відображення світогляду, прояв зв'язку людини з природою, обереги, які з покоління в покоління передавали тепло рідної землі.

Особливу увагу було приділено аналізу стилістичних та композиційних особливостей творчості Білокур. У її полотнах квітка перестає бути лише ботанічним елементом – вона трансформується в самостійний живий образ, який випромінює емоцію, звучання, глибину. Катерина Білокур не копіювала природу – вона розмовляла з нею, вкладала в кожну пелюстку любов, сум, мрію. Саме така емоційна насиченість стала ідейною основою для виконання практичної частини кваліфікаційної роботи – декоративної композиції «Квіти української землі»

Створення декоративної композиції на тканині – дало можливість не лише продемонструвати засвоєні технічні навички декоративного розпису, а й

віднайти власний художній почерк у межах традиції. Вибір саме цієї техніки не був випадковим – вона дозволила поєднати декоративність народного розпису з пластичністю сучасного художнього мислення.

У виконаній декоративній композиції «Квіти української землі» використано квіткові форми, натхненні творами Катерини Білокур, але втілені у власній стилістиці. Робота зіткана з символів, спогадів, інтуїції, як і полотна великої мисткині, вона несе особисте переживання краси рідної землі.

У підсумку варто зазначити, що виконана кваліфікаційна робота не тільки поглибила власне розуміння української декоративної традиції, а й сформувала авторський підхід до створення подібних композицій. Виконана робота засвідчила, що народне мистецтво – це не музейний експонат, а жива матерія, яку можна й потрібно переосмислювати, шукати в ній сучасні сенси, діалог із сьогоденням.

Особливий внесок Катерини Білокур у формування національної художньої свідомості полягає не лише в її картинах, а в тому, що вона дала нам приклад, як з любові до рідного, з простої сільської краси можна створити вічне мистецтво.

Виконана декоративна композиція «Квіти української землі» є спробою мовою декоративного мистецтва розповісти про любов до рідної землі, про красу, що народжується з глибоких традицій, і про надію, яка живе у кожному кольорі, у кожній пелюстці.

Отже, обрана тема «Квіти української землі» є глибоко емоційною і водночас універсальною, бо торкається того, що є важливим для кожного українця – нашої землі, її краси, нашого коріння і духовної сили.

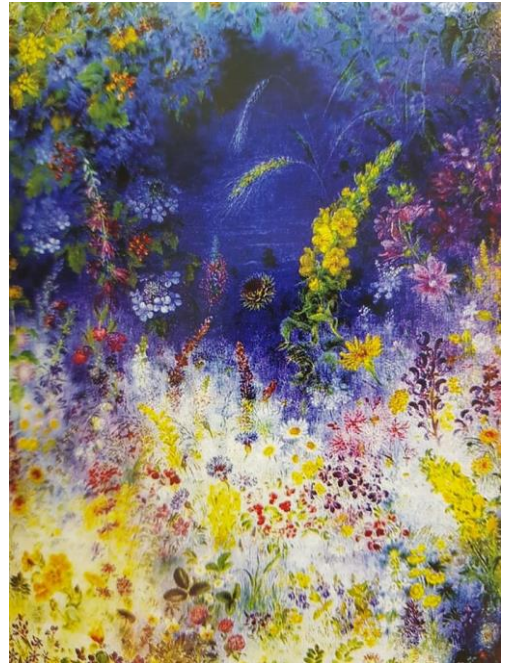
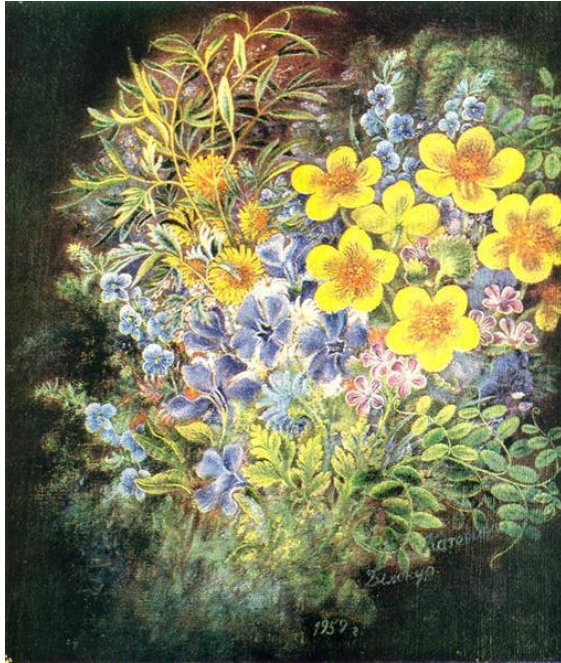
Виконана декоративна композиція кваліфікаційної роботи «Квіти української землі» є шаном великій мисткині, яка своїми творами доносила просту, але вічну істину – квітка, як і мистецтво, народжується з любові. І саме любов до своєї землі робить мистецтво живим, а націю – непереможною.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Антонюк, І. О. Символіка квіткових мотивів у народному декоративному мистецтві України. Київ : Мистецтвознавча думка, 2019. 152 с.
2. Барвінська, Н. І. Декоративний розпис України: традиції та сучасність. Львів : Світ, 2020. 204 с.
3. Білокур, К. Мистецтво як джерело натхнення. Київ : Вид-во мистецької літератури, 2010. 256 с.
4. Бойко, О. С. Катерина Білокур: феномен українського мистецтва. Мистецтвознавчі записки, 2020, № 38, с. 74 – 81.
5. Вовк, А. В. Розвиток українського декоративного розпису в контексті сучасних художніх практик. Харків : ХДАДМ, 2021. 180 с.
6. Головка, В. Українське декоративне мистецтво: традиції та сучасність. Львів : Арт- простір, 2015. 312 с.
7. Гончаренко, Ю. В. Творчість Катерини Білокур: між традицією і модерністю. Київ : Інтермеццо, 2019. 148 с.
8. Дмитренко, С. Формотворчі принципи українського декоративного мистецтва. Львів : Культура і мистецтво, 2016. 267 с.
9. Діденко, І. О. Актуалізація народного мистецтва у творчих практиках молодих художників. Вісник ХДАДМ. Мистецтвознавство, 2021, № 2(18), С. 115 –122.
10. Долинська, О. Л. Українське декоративне мистецтво: методи художнього аналізу. Київ : Ліра- К, 2022. 168 с.
11. Журавель, М. П. Квіткові мотиви як код національної ідентичності у декоративному мистецтві. Культура і сучасність, 2019, № 1, с. 47–53.
12. Зоря, М. Символіка квіткових мотивів у народному розписі України. Київ : Видавництво етнографічних студій, 2019. 285 с.
13. Ільченко, Т. М. Катерина Білокур: квітка українського мистецтва. Полтава : АСМІ, 2018. 132 с.

14. Ковальчук, О. Український народний розпис: історія, техніка, стилістика. Харків : Видавництво культурологічних досліджень, 2017. 198 с.
15. Коваленко, О. В. Використання квіткових мотивів у сучасному текстильному дизайні. Вісник КНУТД. Мистецтво і дизайн, 2020, №1, С. 59 – 66.
16. Костенко, Ю. Інноваційні техніки декоративного розпису: від традицій до сучасності. Харків : Академія мистецтв, 2021. 215 с.
17. Кравець, Н. С. Народна традиція в українському декоративному живописі ХХІ століття. Івано- Франківськ : Лілея- НВ, 2021. 158 с.
18. Литвиненко, Ю. Б. Етнокультурні коди у творчості Катерини Білокур. Образотворче мистецтво, 2020, № 4, С. 18 – 23.
19. Маляренко, Т. Збереження традицій в сучасному декоративному мистецтві України. Одеса : АртДослідження, 2021. 198 с.
20. Мельничук, Т. І. Декоративний розпис у сучасній художній освіті. Чернівці : Рута, 2022. 140 с.
21. Нікітенко, Л. В. Традиційні образи у декоративному розписі: від минулого до сучасності. Народознавчі зошити, 2019, № 3, С. 112 – 119.
22. Пархоменко, Л. Квіткові мотиви в традиційному мистецтві України. Київ : Інститут мистецтвознавства, 2012. 275 с.
23. Центральний архів декоративного мистецтва. Катерина Білокур: вплив на національну художню традицію. Київ : Науковий центр мистецтвознавства, 2018. 242 с.
24. Чепель, В. Технологія розпису на текстильних матеріалах: теорія і практика. Харків : Аспект- Дизайн, 2018. 225 с.
25. Хом'як, І. М. Катерина Білокур і сучасна Україна: образ жінки-художниці у національному дискурсі. Львів : УКУ, 2021. 126 с.

ДОДАТОК А
КВІТКОВИЙ СВІТ КАТЕРИНИ БІЛОКУР
(ДОВІДКОВИЙ)

ДОДАТОК Б

ВИКОНАНА ДЕКОРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ

«КВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ»

(обов'язковий)

ДОДАТОК В

ПРОЄКТ ПОСТЕРУ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «КВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ» У ЗМІШАНІЙ ТЕКСТИЛЬНІЙ ТЕХНІЦІ (обов'язковий)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ

Декоративна композиція «Квіти української землі» за творчістю Катерини Білокур у змішаній текстильній техніці

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ

Етап у повний розмір
Перенесення контуру на тканину
Обведення контуру розфарбовування та початок роботи фарбами
Завершений процес фарбування та подальше вдосконалення
Завершений етап роботи фарбами
Декоративна

ДЖЕРЕЛА НАТХНЕННЯ

Фрагменти творчі К. Білокур

ФОТО ГОТОВОЇ РОБОТИ

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ

ПОШУК ТВОРЧОЇ ІДЕЇ

Зображення з інтернетів ІД

ЗДОБУВАЧКА:
освітньо-професійної програми «Образотворче мистецтво. Декоративне мистецтво» групи ДМ-Зс-22-1
Олександра ГОЛОВЧЕНКО

КЕРІВНИЦЯ:
канд. пед. наук, доцент кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва
Лариса КОРНИЦЬКА

АНОТАЦІЯ:
декоративна композиція «Квіти української землі» є результатом дослідження та художнього переосмислення квіткових мотивів в українському декоративному розписі крізь призму творчої спадщини Катерини Білокур; практичним втіленням творчого задуму у змішаній текстильній техніці, зокрема поєднанням батику та вишивки